

AANTEKENEN

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Telefoonnummer: 088-8886666
Faxnummer: 088-8886660

Datum: 30 juli 2018

Referentie: NH/AM/MvD/18.044

Betreft: **Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 (1076848)**

Geacht College,

LTO Noord, Agrarische Collectieven in Noord-Holland, Greenport Noord-Holland Noord, Greenport Aalsmeer, KAVB, NFO en LTO Noord Glaskracht hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De agrarische partners in Noord-Holland hebben besloten niet ieder afzonderlijk maar gezamenlijk met een collectief gedragen reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie te komen. Een unicum en een teken van kracht om één stem te laten horen! De ontwerp-Omgevingsvisie geeft ons aanleiding tot het kenbaar maken van de volgende zienswijze.

Algemeen

Het agrarisch bedrijfsleven in Noord-Holland wil de provincie bedanken voor het open en interactieve proces waarbinnen de Omgevingsvisie tot stand is gekomen. De keuze voor een Omgevingsvisie op hoofdlijnen met de belangrijkste ambitie om een 'balans tussen economische groei en leefbaarheid' te realiseren wordt onderschreven. Wij willen met de provincie Noord-Holland de uitdaging aangaan en onze verantwoordelijkheid nemen bij het uitwerken van deze en andere ambities die de komende decennia centraal staan. Daarbij onderschrijven wij de in de Omgevingsvisie gememoreerde sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', waarbij de (gebieds)opgave leidend is en de provincie uitgaat van het vertrouwen in initiatiefnemers als gevolg waarvan terughoudendheid betracht kan worden met het opstellen van regels.

Positie land- en tuinbouw

Als uitwerking van de hoofdambitie 'balans tussen economische groei en economie' zet de provincie in op een toekomstbestendige land- en tuinbouw in Noord-Holland. De invulling van deze onderliggende ambitie in de Omgevingsvisie is marginaal. De agrarische sector is een van de belangrijke pijlers onder de economie in Noord-Holland, de beheerder van ruim 60% van het grondgebied van de provincie en (mede)verantwoordelijk voor de kwaliteit van landschap en natuur in de provincie. Voor een sector die zo (beeld)bepalend is in de provincie, en tevens onmisbaar om de hoofdambitie te realiseren, zou een meer vooraanstaande positie in de Omgevingsvisie verwacht worden. Te meer omdat de sector aan de vooravond staat van grote veranderingen. Doelstellingen op het gebied van onder meer klimaat, water, bodem, energie en biodiversiteit hebben impact op de ontwikkeling van de sector. De agrarische sector wil bij de

realisatie van deze doelstellingen haar verantwoordelijkheid nemen en kan zelfs een belangrijk deel van de oplossingen aanreiken. Daarvoor moet wel het juiste (ruimtelijk) kader gecreëerd worden. Dat is helaas (nog) niet het geval in de voorliggende Omgevingsvisie. Het belang van een (economisch) duurzame land- en tuinbouw is in het voorliggende ontwerp ondergeschikt gemaakt aan die van andere thema's. Om een goede integrale afweging te kunnen maken met betrekking tot het op basis van gelijkwaardigheid uitwerken van de hoofdpogaven van de Omgevingsvisie, is het van belang om ook de wensen/ambities van de agrarische sector breed in de visie op te nemen. Wij verzoeken de provincie alsnog de wensen/ambities van de agrarische sector, en de wijze waarop de sector gefaciliteerd gaat worden, in de Omgevingsvisie tot uitdrukking te brengen. Daarmee geeft de provincie invulling aan het (provinciale) belang van de land- en tuinbouwsector.

Leefomgevingskwaliteit

Landschap

De provincie acht het vanuit het thema leefomgevingskwaliteit van belang dat ruimtelijke ontwikkelingen passend zijn bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Daarover bestaat binnen de agrarische sector geen discussie. Er is draagvlak om bij de (ruimtelijke) ontwikkeling van de landbouw rekening te houden met de genoemde omgevingsfactoren. De ontwikkeling van de sector moet echter niet ondergeschikt worden gemaakt aan de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. De sector ontwikkelt en het landschap ontwikkelt mee! Zo is het typische Noord-Hollandse landschap door de jaren heen ontstaan. Een positieve wisselwerking tussen sector en landschap moet ook de basis zijn voor toekomstige (ruimtelijke) ontwikkelingen.

Een aspect wat ons in het bijzonder heeft verrast is de intentie van de provincie om bij de afweging welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden, onderscheid te maken in het draagvermogen van landschappen. In concreto wil de provincie een landschappelijk regime met twee soorten gebieden onderscheiden: landschappen met een hoog of een laag draagvermogen. In gebieden met hoog draagvermogen zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden met een laag draagvermogen is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van het landschap. Het door de provincie gewenste onderscheid roept bij ons een déjà vu-gevoel op. Wordt via de Omgevingsvisie het eerder door de provincie gehanteerde, maar onlangs losgelaten, onderscheid tussen gebieden voor grootschalige en gecombineerde landbouw geherintroduceerd? Het hoeft geen betoog dat dit laatste voor ons niet bespreekbaar is. Het coalitieakkoord Noord-Holland 2015-2019 'Ruimte voor Groen' is hierover duidelijk: het onderscheid tussen gebieden voor grootschalige en gecombineerde landbouw, een onderscheid wat is gemaakt vanuit landschappelijke overwegingen, wordt heroverwogen. Deze heroverweging heeft inmiddels plaatsgevonden. Het onderscheid tussen de genoemde gebieden is opgeheven. Het ruimtelijk regime voor het gebied voor grootschalige landbouw geldt thans voor de gehele provincie. Het nieuwe beleid is inmiddels in de Provinciale Ruimtelijke Verordening vastgelegd. Daarmee is een langlopende discussie afgerond die via de Omgevingsvisie niet opnieuw gevoerd moet worden.

Natuurinclusief

Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen moeten 'zoveel mogelijk natuurinclusief zijn'. Het ondernemen met de natuur is voor de agrarische sector een vanzelfsprekendheid. Natuurexclusief ondernemen is namelijk niet mogelijk. Het is van belang dat de invulling en uitwerking van 'natuurinclusief ondernemen' door de sector, in samenspraak met ketenpartijen, wordt uitgevoerd met aandacht voor de consument. Er moet daarbij voor worden gewaakt dat we ondernemers in 'hokjes' stoppen. Er is namelijk geen eenduidige definitie voor natuurinclusief. Natuurinclusief ondernemen kent namelijk vele invalshoeken die allemaal onder de noemer 'duurzaam ondernemen' gebracht kunnen worden. We zijn ervan overtuigd dat iedere ondernemer binnen zijn bedrijfsvoering al maatregelen uitvoert die bijdragen aan het (verder) verduurzamen van de bedrijfsvoering en daarmee aan het natuurinclusief ondernemen.

Het bovenstaande geldt ook voor de (grootschalige) glastuinbouwsector. Het duurzame en circulaire karakter van de moderne high tech glastuinbouw is enorm. Er wordt volop ingezet op duurzame energie, hergebruik en zuivering van water, biologische gewasbescherming, gecontroleerde toevoeging van nutriënten, hergebruik van reststromen, etcetera. De glastuinbouwsector loopt voorop op het gebied van duurzaamheid en natuurinclusiviteit maar heeft een andere verschijningsvorm dan de veehouderij en vollegrondstuinbouwsectoren. Het is goed om in de Omgevingsvisie de status aparte van de glastuinbouwsector, en in het bijzonder de inspanningen en resultaten op het gebied van duurzaamheid, te erkennen en voor deze sector ook ontwikkelingsruimte in het provinciaal beleid te borgen.

In zijn algemeenheid zijn wij van mening dat de transitie naar een duurzame land- en tuinbouw van onderaf moet worden opgepakt door de sector zelf. Bij voorkeur in ketenverband. Transitie kan niet afgedwongen worden door ruimtelijke keuzes. De transitie van de land- en tuinbouw moet 'aangejaagd' worden door stimulansen en prikkels zonder dat dit structurele ondersteuning worden. Wij bieden aan mee te denken over het vullen van de 'juiste instrumentenkoffer' om die stimulansen en prikkels vorm te geven.

Het ondernemen met behoud en versterking van bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit en waterkwaliteit kan verder gestimuleerd worden als 'nieuwe' verdienmodellen geïntroduceerd worden. Bijvoorbeeld als de eerdergenoemde consument bereid is om een meerprijs voor voedsel te betalen. Natuurinclusieve landbouw is derhalve ook doen (durven), uitproberen, stimuleren en geen (beleids)zaken van bovenaf opleggen. De provincie Noord-Holland moet zich bij het teweegbrengen van veranderingen in het gedrag van consumenten opstellen als een betrouwbare en sterke partner. Een partner ook die een faciliterende en voorwaardenscheppende rol op zich moet nemen. Met het project 'Natuurinclusieve landbouw Noord-Holland - natuurinclusief ondernemen uit onverwachte hoek' heeft het landbouwbedrijfsleven in Noord-Holland de aanzet gegeven om bovengenoemde ingrediënten met de ondernemers en betrokken partners, waaronder de provincie, verder uit te werken.

Wij kunnen ons ook voorstellen dat de provincie erop inzet om ruimtelijk-economische ontwikkelingen zoveel mogelijk 'landbouwinclusief' te laten zijn. Iedere Noord-Hollander heeft immers elke dag de producten uit de land- en tuinbouw nodig om voldoende te kunnen eten en drinken en om gelukkig te kunnen leven in een groene en bloeiende omgeving. Wij gunnen het iedere Noord-Hollander om elke dag deelgenoot te zijn van de land- en tuinbouw bij de invulling van deze basisbehoeften. Het kan hierbij gaan om vormen van agrarische productie die op een innovatieve wijze plaatsvindt dichtbij de inwoners. Wij denken dat de sector, de provincie en de inwoners van Noord-Holland op dit gebied samen tot veel in staat kunnen zijn.

Dynamisch Schiereiland

Kustlandschappen

Uitgangspunt van de provincie is dat dijken en duinen in de toekomst een minder harde scheidslijn tussen land- en waternatuur gaan vormen. Het minder 'hard' maken van functiegrenzen heeft ook onze voorkeur. Het biedt vele kansen voor cross-overs tussen functies waarvan voor alle functies geldt dat het resultaat meer kan zijn dan de som der delen. Randvoorwaarde daarvoor is wel dat gezocht wordt naar slimme combinaties van land- en tuinbouw, water en natuur zonder dat dit via de planologie (o.a. bestemmingswijzigingen) wordt geregeld.

Met verwijzing naar het voorgaande geldt in algemene zin wel dat bij het zoeken naar slimme combinaties de bestaande functies land- en tuinbouw, water en natuur op basis van gelijkwaardigheid worden beoordeeld. Alleen dan is het mogelijk om nieuwe ontwikkelingen te stimuleren. Een reden te meer om, zoals aangegeven onder het kopje 'Positie land- en tuinbouw', het provinciale belang voor een (economisch) duurzame ontwikkeling van de agrarische sector in de Omgevingsvisie een plek te geven.

Robuust ecosysteem in kustgebieden

Om het ecologisch systeem in de kustgebieden, waaronder de grote wateren, te versterken wordt ingezet op behoud en uitbreiding van ecologische verbindingen. De provincie acht het wenselijk daarbij verder te kijken dan de bestaande grenzen van de natuurregimes. Wij kunnen daar volledig mee instemmen. De agrarische sector, en in het bijzonder de Agrarische Collectieven, heeft de kennis en ervaring om invulling te geven aan het gewenste beheer. Ook hier geldt dat het uitgangspunt moet zijn om te zoeken naar slimme combinaties tussen landbouw, natuur en water. Derhalve geen extra natuuropgaven maar doen (durven), experimenteren, stimuleren en geen dwingend planologisch beleid. Van belang hiervoor is wel dat de provincie het juiste kader neerzet.

Metropool in ontwikkeling

Versterken Metropolitaan Landschap

De agrarische sector heeft ruim een derde van het oppervlak van de Metropoolregio in gebruik. De sector produceert zowel voor de wereldmarkt als voor regionale markten en is mede daardoor een belangrijke economische speler in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Daarnaast is de agrarische sector in de MRA een gezichtsbepalende factor! Het is daarom opmerkelijk dat de land- en tuinbouw zowel in de voorliggende Omgevingsvisie maar ook eerder in de Ruimtelijke-economische agenda van de MRA, niet tot nauwelijks wordt genoemd als basis/kans maar vooral als een 'bedreigende' factor voor de toekomst van het landschap. Voor het behoud en de versterking van het alom gewaardeerde Metropolitane Landschap is de agrarische sector onmisbaar. De sector vormt de ruggengraat van het landelijk gebied. Om een vitaal landschap van hoge kwaliteit naar de toekomst te borgen is ontwikkelingsruimte voor de agrarische sector noodzakelijk. Dit laatste uiteraard in afstemming met de omgeving.

De oplossingen voor het borgen van een vitale landbouwsector, en daarmee een levend landschap, heeft de sector onlangs aangereikt! Het manifest 'Landbouw en Landschap in de Metropoolregio Amsterdam - Naar een duurzame toekomst voor veehouderij en akkerbouw', opgesteld door LTO Noord, Agrarische Natuurvereniging Water, Land en Dijken, CONO Kaasmakers en Royal Friesland Campina, geeft overheid, markt en keten handvatten voor de versterking van de economie en ecologie in de Metropoolregio. Het geeft aan hoe de provinciale doelstellingen, gekoppeld aan de kritische succesfactoren, gerealiseerd kunnen worden. Het manifest is onlangs aangeboden aan de betrokken bestuurders van provincie en Metropoolregio. Met de voorliggende Omgevingsvisie doet zich de unieke kans voor om het manifest, en het daaraan gekoppelde actieprogramma, als uitgangspunt te nemen voor het versterken van met Metropolitane Landschap. Voor zowel de land- en tuinbouw als voor recreatie en natuur.

Niet alleen de grondgebonden land- en tuinbouw maar ook het sierteeltcomplex in de Greenport Aalsmeer kan een wezenlijke bijdrage leveren aan het versterken van (het unieke landschap in) de Metropoolregio. Het is daarom opmerkelijk dat het belang van het sierteeltcomplex niet wordt genoemd bij zowel de economische als de landschappelijke dragers in de MRA. Een gemiste kans! Wij verzoeken u om deze omissie te herstellen. De 'Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer 2015-2025 - Sturen op kansen, samenwerken in de opgave' kan de provincie hiervoor het juiste kader aanreiken.

Sterke kernen, sterke regio's

Werkgelegenheid is een belangrijke randvoorwaarde voor het in stand houden van sterke kernen en regio's. De beschikbaarheid van goed en gekwalificeerd personeel is een vereiste voor een (economisch) duurzame groei van onder meer de agrarische bedrijvigheid. In de agrarische sector is thans sprake van een groeiende vraag naar kwalitatief geschikt personeel. Hoe faciliteren we in het scenario 'sterke kernen, sterke regio's' de vraag naar arbeid met het oog op de huidige demografische ontwikkeling? Niets doen vermindert de economische kracht van de regio en doet daarmee afbreuk aan de leefbaarheid. Het is goed om daar in de Omgevingsvisie aandacht voor te hebben en voor te sorteren op mogelijke oplossingsrichtingen.

Energie

De ambitie van de provincie Noord-Holland is om in 2050 een klimaatneutrale provincie te zijn. Er wordt ruimte geboden aan de energietransitie en de daarvoor benodigde infrastructuur. Aangegeven wordt dat bij het uitwerken van de ambitie rekening wordt gehouden met de ambities van verstedelijking en landschap. Volstrekt legitiem maar niet volledig. Zeker voor zover de uitvoering van de energieambitie op het land is voorzien moeten de ambities van de agrarische sector aan het (ruimtelijk) afwegingskader toegevoegd worden.

Naast een energietransitie wordt in de Omgevingsvisie ook ingezet op een economische transitie: streven naar een kennisintensieve en circulaire economie. Dit laatste is een gedeelde ambitie met het landbouwbedrijfsleven. Aan het verminderen van het verlies en/of het hergebruik van grondstoffen en warmte wordt volop gewerkt. Dat met het invullen van een circulaire landbouw het ruimtegebruik zal wijzigen is evident. Het clusteren van energievraag en -aanbod is hiervoor namelijk van belang. Het plaatsen van datacenters nabij de glastuinbouwlocatie Agriport A7 is hiervan een goed voorbeeld. Met het oog op de toekomst zijn de huidige ontwikkelingen op het gebied van energietransitie in de glasdriehoek (Alton, Agriport A7, Grootslag) en de Greenport Aalsmeer (PrimA4a) van grote betekenis voor de sector en de regio. Wij onderschrijven de voordelen van clustering en hechten sterk aan de realisatie en versterking van glastuinbouwgebieden. Echter, ook binnen kleine glastuinbouwclusters en zelfs op geïsoleerde glaslocaties kan duurzaam worden geteeld. Wij delen per saldo uw streven tot clustering/centralisatie, maar wijzen erop dat dit geen randvoorwaarde is om duurzame glastuinbouw te realiseren.

De behoefte aan duurzame warmte (geothermie en warmtenetten) gecombineerd met de vraag naar duurzame energie en gebruik van CO₂ heeft grote ruimtelijke en economische impact. Met name ook met betrekking tot de realisatie van de benodigde infrastructuur zoals CO₂-netwerken/smart grids en warmtenetten. Graag willen we samen met de provincie de koppositie die we hierin hebben vasthouden en deze transitie verder gezamenlijk vormgeven. Wij vragen de provincie de bereidheid uit te spreken mee te werken aan initiatieven die gericht zijn op verduurzaming van de sector.

Een belangrijk onderdeel in de energietransitie voor de glastuinbouw is geothermie. Zoals u aangeeft dienen goede afwegingen gemaakt te worden tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. Wij delen die mening maar willen wijzen op het belang van geothermie en de opslag van warmte in de bodem (warmte-koude opslag) bij de verduurzaming van de glastuinbouwsector.

Een belangrijk innovatieprogramma op het gebied van de energietransitie is 'Kas als Energiebron', waar ook 'Het nieuwe telen' onderdeel van is. Dit programma is primair gericht op het besparen van energie. In de doelstellingen is een besparing van gas in 2040 van 35% opgenomen ten opzichte van 2015. U bent als provincie bekend met dit programma en ondersteunt dit. Wij zouden de samenwerking met u om dit programma verder uit te rollen onder glastuinders in de provincie Noord-Holland verder willen uitbouwen en intensiveren.

Voorts kunnen wij een bijdrage leveren aan het verder verkennen van de kansen voor circulaire economie alsmede het verbinden van partijen tot samenwerkingsverbanden. Ervaring in dit werkveld is reeds opgedaan in de zogenaamde 'kringlooptrajecten' in Noord-Holland en Flevoland. Deze projecten hebben zich met name gericht op samenwerking tussen sectoren en het sluiten van regionale kringlopen.

Natuurlijk en Vitaal Landelijke Omgeving

Faciliteren agrofoodsector bij economische en duurzame ontwikkeling

Wij onderschrijven de constatering dat de agrarische sector van grote waarde is voor het invullen van een goede balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen. De belangrijke rol van de sector wordt in de Omgevingsvisie bevestigd door het benoemen van een breed palet van activiteiten/voorwaarden (van vergroten biodiversiteit tot het onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden

realiseren van een verantwoorde voedselproductie) om deze gewenste balans te bereiken. Van groot tot klein, van veehouderij tot glastuinbouw, van productiegerichte tot multifunctionele bedrijven, van biologisch tot gangbaar, etcetera: alle ondernemers/sectoren hebben een eigen unieke en belangrijke positie om het gewenste resultaat te bereiken. Het is (nogmaals) een gemiste kans dat de wensen/ambities van de agrarische sector in de voorliggende Omgevingsvisie niet op waarde zijn geschat. Hierbij dan ook wederom het pleidooi om de wensen/ambities van de agrosector in de volle breedte voor het voetlicht te brengen. Als input kan de provincie daarbij gebruik maken van het voorwerk dat door de partners van deze zienswijze inmiddels is verricht: de 'Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer 2015-2025 - Sturen op kansen, samenwerken in de opgave', de visie 'Greenport Noord-Holland Noord 2050 - 9 boerenwijsheden voor een duurzaam agribusiness-landschap', de 'Ambitie: Op naar een vitale teelt in 2030' van de KAVB, 'Samenwerken aan een verantwoorde glasruinbouw' van LTO Noord Glaskracht en de Visie Regio West van LTO Noord.

Voor de verduurzaming van de agrarische sector is draagvlak voor de te nemen maatregelen vanzelfsprekend van belang. Om de gewenste duurzaamheid te kunnen invullen is echter meer nodig dan alleen de bereidheid van ondernemers om hierin te investeren. Zo zijn onder meer de economische randvoorwaarden, ook vanuit internationaal oogpunt, misschien nog wel belangrijker. De markt voor agrarische producten is een wereldmarkt, de prijs wordt internationaal bepaald. Als we als consumenten niet bereid zijn om meer voor duurzaam geproduceerde producten te betalen en de supermarkten nog steeds inkopen op de laagste prijs, zijn de agrarische ondernemers niet in staat om de slag naar de verduurzaming te maken. Simpelweg omdat ze zichzelf op dat moment uit de markt prijzen. Er moet dus wel een internationaal level playing field zijn. Deze randvoorwaarde ligt buiten de invloedssfeer van de provincie maar is wel zeer bepalend voor de praktijk en haalbaarheid van de visie.

Bij het faciliteren van de agrosector moet ook aandacht zijn voor de aan- en afvoer van (vers)producten, zowel voeding als sierteelt. Het is van belang dat de verse producten snel op de plaats van bestemming komen. De beschikbaarheid van vooral een logistieke versketen is hiervoor van groot belang. Het transport van agrarische producten vindt 24 uur per dag plaats en is lokaal, regionaal en/of (inter)nationaal georiënteerd. De druk op de versketen neemt echter toe. Onder meer als gevolg van de groei van de economie. Vertraging in de versketen mag echter niet plaatsvinden. Om die reden is het van belang om het behoud en de versterking van de logistieke versketen in de Omgevingsvisie op te nemen.

In de Omgevingsvisie wordt vooral ingezet op het faciliteren van de agrofoodsector. De sierteeltsector is in de Omgevingsvisie volstrekt onder belicht. Dit laatste doet geen recht aan het belang van deze sector en de handelsbedrijven die in onze provincie opereren. Zo worden er meer bloembollen en snijtulpen geteeld in de provincie Noord-Holland dan in de rest van de wereld bij elkaar. Zowel de Greenport Aalsmeer als de Greenport Noord-Holland Noord zijn voor de sierteelt van belang. Wij zijn van mening dat ook het sierteeltcluster een volwaardige positie in de Omgevingsvisie dient te krijgen.

Natuurlijke processen richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden

Terecht wordt in de visie opgemerkt dat het (historisch) landbouwkundig gebruik bepalend is voor de aanwezige natuurwaarden. Ook naar de toekomst toe wil de land- en tuinbouw haar verantwoordelijkheid nemen bij het (agrarische) natuur- en landschapsbeheer. Agrarische ondernemers zijn uitstekend geëquipeerd om de doelstellingen/ambities van (agrarisch) natuurbeheer te realiseren. Het is van groot belang om deze optie in de praktijk vorm te geven. Het is daarom noodzakelijk om, naast natuurinclusieve landbouw, ook invulling te geven aan het begrip landbouwinclusieve natuur. Met het minder hard maken van de grenzen tussen landbouw- en natuurgebieden en het zoeken naar slimme combinaties van landbouw, water en natuur, zonder dat dit via de planologie (o.a. bestemmingswijzigingen) wordt geregeld, krijgen alle functies in het landelijk gebied een positieve impuls.

Het bovenstaande is ook van toepassing op het in de Omgevingsvisie genoemde speerpunt om een robuust ecosysteem te realiseren door het verbeteren van verbindingen tussen natuurgebieden.

Landgebruik en waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

Het voornemen van de provincie om met betrekking tot bodemdaling in samenwerking met alle betrokken partijen te komen tot een maatwerkplan om bodemdaling af te remmen wordt door ons onderschreven. De agrarische sector kan een belangrijke rol spelen bij het verminderen van bodemdaling en CO₂-emissie. Enerzijds kan worden gedacht aan oplossingen om via blijvend graslandbeheer en de toepassing van onderwaterdrainage de bodemdaling af te remmen. Anderzijds is experimenteeruimte van belang, zoals onder meer via het Innovatieprogramma Veen, waar wordt onderzocht in welke mate natte veeteelt en/of de teelt van natuurgewassen een optie zijn om de bodemdaling te stoppen. Medio 2022 kunnen op basis van het Innovatieprogramma de eerste conclusies getrokken worden die vervolgens de basis kunnen vormen voor het provinciale beleid op het gebied van bodemdaling. Het voorgaande betekent dat hulp, tijd, (financiële) inzet, experimenteeruimte en het nemen van verantwoordelijkheid door overheden, kennispartijen, bedrijfsleven en de maatschappij relevant zijn om uiteindelijk een verantwoord provinciaal beleid op het gebied van bodemdaling te kunnen invullen.

Op voorhand heeft de provincie de bereidheid uitgesproken de aard en invulling van de natuur- en landbouwgebieden te wijzigen als daarmee de opgaven en problemen (lees: bodemdaling) gerealiseerd en opgelost kunnen worden. Met verwijzing naar de maatwerkplan in bovenstaande alinea zijn wij van mening dat het bestaande agrarisch gebruik waar mogelijk gegarandeerd moet blijven. De basis voor een kwalitatief en vitaal platteland blijft hiermee intact. Duidelijkheid over de aard en invulling van het grondgebruik is vanzelfsprekend op korte termijn gewenst. Zonder die duidelijkheid zal er onrust bij de boeren in de veenweidegebieden ontstaan over hun toekomst. Voordat de uiteindelijke keuzes gemaakt worden willen we er wel op wijzen dat de overhe(i)d(en) de financiële en ruimtelijke consequenties moeten aanvaarden als de huidige functie/bestemming gewijzigd gaat worden.

Van visie naar uitvoering

Voor een opgabegegerichte uitvoering van de Omgevingsvisie heeft de provincie verschillende instrumenten, waaronder het grondbeleid, beschikbaar. Voor zover dit grondbeleid betrekking heeft op de 'eigen' gronden van de provincie zijn wij van mening dat de uitwerking van het begrip 'duurzaamheid' op een andere wijze dan nu het geval is uitgewerkt moet worden. Het realiseren van een duurzaam grondgebruik kan het best ingevuld worden door het afsluiten van meerjarige pachtcontracten in plaats van kortlopende overeenkomsten gecombineerd met aanvullende pacht- en duurzaamheids-criteria.

Als laatste willen wij benadrukken dat het landbouwbedrijfsleven, voor zover ons belang wordt geraakt, betrokken moet worden bij de uitvoering van de Omgevingsvisie via het opstellen van Regionale samenwerkingsagenda's en Programma's.

Wij zijn altijd bereid om deze zienswijze mondeling toe te lichten.

Hoogachtend,

Rona Uitentuis
Voorzitter LTO Noord Noord-Holland

Sjaak Hoogendoorn
Namens Agrarische Collectieven Noord-Holland

Sjaak van der Tak
Voorzitter Ondernemersorganisatie Glastuinbouw
LTO Noord Glaskracht

Gerard van den Anker
Voorzitter Nederlandse Fruittelers Organisatie

René le Clercq
Voorzitter Koninklijke Algemene Vereniging
voor Bloembollencultuur

Rian van Dam
Programmamanager Greenport Noord-Holland Noord

Sander van Voorn
Programmamanager Greenport Aalsmeer